

دارالافتون

ادبیات فارسی و عربی

فلسفہ ، اجتماعیات ، تاریخ ، جغرافیہ ، ادبیات

ایک آبدہ بر نشر اولی

مندرجات :

طورفان حفریات و بو حفریاتک تورک تاریخ و مدنیتہ متعلق تاریخی [دوکتور کبڑہ]
 شرقی توکیو تورک خاقانلغناک احیاسی [م. شمس الدین]
 موزہ ہایونندہ موضوع بابلستان آبداتندن غودہ آنک مقدس قایبق قاعدہ سی [دوکتور اونغر]
 تورکیا والسئہ سامیہ [آورام غالاتی]
 روسیہ دہ فکر حریتک انکشافی [یوسف بہجت]

زمرہ فسی

کچن دوس حقندہ بعض ایضاحات [پول ژانہ] [احمد نعیم]
 کتابیات تحلیللری

استانبول — مطبعہ عامرہ

۱۳۳۳

تورکیا و السنه سامیه

استانبول دارالفنونی پروفیسر امنه ادخال ایدلمش اولوب ایوم تدریس ایدلمکده بولنان السنه سامیه درسی ایله السنه مذکورہ نک طوغربدن طوغری یه تورکیا ایله اولان علاقہ سی حقندہ ویریلہ جک بعض ایضاحاتک فائده لی اولہ جغفی ظن ایدیورم .

السنه سامیه ، و قتیلہ بونلری تکلم ایتمش و ایوم تکلم ایتمکده اولان اقوام سامیه نک لسانلریدر . متقدمین ، السنه مذکورہ نک عرض ایتمدیکی متعند مشاہیرلہ بناءً ، آنلرہ السنه شرقیه دیمشلدردر . فقط ، آسیا اقوامی لسانلری تدقیقات لغویہ دن کچیرلکدن صکرہ ، السنه شرقیه تعبیری عمومی بر تعبیر شکلی آلمش اولدیغندن ، متأخرین و باشدہ مورخ Schlözer اولدینی حالده ، السنه شرقیه یرینه السنه سامیه تعبیری قوللانمشلدردر . عربجه یه و آکا بکزر لسانلرہ نہ ایچون السنه سامیه دیمشدر ؟ السنه سامیه تعبیری حضرت نوح اولادندن اولان (سام) ه اضافه ویرلمشدر . توراتده ^[۱] غربی آسیاده یشامش اقوامک اسامیسی جدولی مندرجدر . بو جدولک ترتیبی ، ه تنوغرافی اولمقدن زیادہ جغرافی و سیانیدر . چونکہ سیاست آثورستانہ تابع اولان ه لامیتلر ولودیلر ، جدول مذکورک (سام) شجرہ سی میانہ ، و کذاک سیاست مصر ایله مناسباتی اولان کنعانیلر ، (حام) شجرہ سی میانہ ادخال ایدلمشدر . حالبوکہ ه لامیتلر ایله لودیلرک نہ یکدیگری ایله نہ ده آثوریلر ایله قرابتلری اولمدیغندن هیچ بر زمان اقوام سامیه-ن معدود دکل ایدی . بالعکس ، عبرانیلر ایله قرابتلری اولان کنعانیلر ، هیچ بر وقت حامی بر قوم دکل ایدی . ^[۲]

اقوام سامیه ، آسیانک جنوب غربیسنده کائن و بحر سفید ، طوروس جبال سلسله سی ، دجلہ نہری و عربستان شبه جزیرہ سنی احاطہ ایدن دکز لر آردہ سنده بولنان اراضیده یشامش و اقوام مذکورہ سینہ سندن اوچ بیوک مذهب یعنی اهل کتاب دنیلان ملتک اک بیوک پیغمبرلری چیقمشدر .

[۱] تکوین مخلوقات ، فصل ۱۰

[۲] ص ۱۵ semitische Sprachwissenschaft-C. Brockelmann

اقوام سامیه نك يكديکری ایله ولسان جهتیله اولان قرابتلری میلادك اوتنجی عصر نده تعین ایتمه باشلامشدر . اوزمان ، یهودی علماسندن یهودا بن قریش عربجه ایله عبرانیجه نك مشابهتی اثبات ایتشدر . عبرانیجه ایله آراججه نك مشابهتی ایسه غایت آشکاردر . زیرا، اسکی یهودی ادبیاتنك قسم اعظمی آراججه ده یازلمشدر . اون یدنجی عصرده ، حبشستان کلیسامی لسانی ایله اشتغال ایدلدیکی وقت ، مذکور لسانك عربجه ایله اولان قرابتی مشاهده ایدلمشدر . اون طقوزنجی عصرده ، خط میخی قرائت و حل ایدلکدن صکره ، آقاده نك (آثور و بابل لسانی) سامی برلسان دخی اولدیخی تظاهر ایتشدر . اقوام سامیه نك یوردی نره سیدر ؟ علم السنه سامیه بوسؤاله قطعیتله جواب ویره من . سامیلرک یوردی ایله یوردلرندن هجرتلرینه دائر ایکی نظریه واردر :

برنجی نظریه موجبجه ، سامیلر تاریخی برزمانده عربستاندن چیقمشدر ایسه ده ، اصل یوردلری مصر ایدی .

ایکنجی نظریه موجبجه ، سامیلرک اصل یوردی عربستان ایدی . فقط قطعه مذکورده نك معروض قالدیخی تبدلات اقلیمیه یوزندن ، اورادن هجرت ایتمه مجبور اولمشلردر . یمك قارشو ساحلنه کچن حبشلیلردن ماعدا ، اقوام سامیه سائر شاله طوغری کیتمشلردر . [۱]

بواکی نظریه نك صحتی حقنده اوزون اوزادییه مناقشه ایدلمش وشمیدیلک ، ایکنجی نظریه شایان قبول کورولمشدر .

السنه سامیه نك آنا لسانی ، اصل سامیجه در . الیوم بولساندن ایزقالمامشدر . السنه سامیه آتیده کی غروپلره تقسیم اولنور :

برنجی غروپ : آقاده .

ایکنجی غروپ : کنعانیجه .

اوچنجی غروپ : آراججه .

دردنجی غروپ : جنوبی عربجه و حبشجه .

بشنجی غروپ : شمالی عربجه .

[۱] سامیلرک هجرتلرینه دائر C. Benzold ك die Kulturwelt des alten Orient

اثرینك مقدمه سنه مراجعت اولنه .

غروپلرک بوترتیبي اختیاری دکل ، تاریخیدر . ترتیبک اساسی ، شمعی به قدرالسنة سامیه دائر دسترس اولنان وثائق قدیدر . مثلاً آقاده ده حک ایدلمش ویا یازلمش کتابه لری تاریخلری ، کنعانه ده حک ایدلمش ویا یازلمش کتابه لری تاریخلرندن ده اسکی اولدیغندن ، قدم جهتیله ، آقاده برنجی غروپی تشکیل ایدر . دیگر غروپلرک ترتیبی حقنده عین مطالعات وارددر .

برنجی غروب — اک اسکی آقاده کتابه لری ، میلاددن تقریباً ۲۵۰۰ سنه اول ، آقاده حکمداری اولان شارغانی شاری یعنی سارغون طرفندن یازدیلمشدر . ۱۹۰۱ سنه سنده سوساده بولنوب الیوم « لوور » موزه سنده محفوظ وخاموراپینک مشهور قانون متنی حاوی اولان یکپاره طاش ، میلاددن ۲۲۵۰ سنه اول حک ایدلمشدر . مذکور طاش ، اسکی بابله قارشی حرب آچان نهلامیتلر طرفندن ، غنائم حربیه اوله رق ، سوسایه نقل اولنمشدر .

آقادلیرک یازیبی خط میخی اولوب شومه رلیلردن آلمشدر . شومه رلیلر سامی بر قوم دکلدر [۱]. شومه رلیلرک لسانی بشقه آقادلیرک لسانی بشقه ، فقط یازیلری بردر . آقاده ، بابل (بغداد جوارنده) و تیدوه (موصل جوارنده) شهرلری ایله بتون بابلستان و آثورستانده انکشاف ایتمش بیوک برمدنیتک بقیه سنی حاوی اولان والیوم اجرا ایدیه کلکده اولان حفريات واسطه سیله قسماً معلوم وهنوز تحت الارضه مکنوز قالان ادبیاتی اوقومغه یارار برلساندر . بابلستان و آثورستان ادبیاتی روایات ، معبود وجنلره ایدیلان دعا ، فتوحات ووقایع سائرهمی حاکی تواریخ ، قوانین ، حقوق ، سیاسی و غیر سیاسی مکتوبلر ، اجتماعیات ولسانیات کی اقسامدن عبارتدر . ادبیات مذکوره طاش اوزرینه حک ایدلمش وکیل لوحه لری اوزرینه یازلمشدر . پاپیروس کاغذینک بابلستانده و آثورستانده استعمال ایدلدیکی ده بعید الاحتمال دکلدر . آقاده ادبیاتی شعباتی ، تعلق ایتدکلری موضوعلره نظراً ، غایت مهم وتاریخ مدنیتده موقعلری پک یوکسکدر . بابلستان و آثورستان تبعاتیله توغل ایدن علما پک چوق آثار بولمشلردر . آمریقایلر نفرد (Nippur) ، فرانسلر تل لوهده (Lagasch) وانکلیرلر ابوحبه ده (Sippar) برر اوراق مخزنی بولوب مملکتلرینه کتورمشلردر .

اسکی بابل و آنور حکمدارلری ، سرائیلرینی کتبخانه لر ایله تزیین ایدرلر ایدی .
اسکی نینوئه شهر خرابه لرینک تپه سنده کائن قویونجق کوینده ایدیلان حفريات اثناسنده ،
قبل المیلاد ۶۶۸ - ۶۲۶ سنه لرنده یشامش آنورستان حکمداری آشور بانی آپیلک
کتبخانه سی بولمیشدر . الیوم لوندرده ، انکلیر موزه سنده محفوظ بولنان بو کتبخانه
غایت زنکیندر [۱] .

استانبول موزه هایوننده ، بیوک کوچوک برقاچ بیک آقاده کتابه ایله اون
بش بیک متجاوز آقاده کوچوک کیل لوحه سی واردر . موزه مز، عتیقاتک بوشعه سنده
غایت زنکیندر [۲] . الیوم آقاده تکلم اولمیور .

ایلنجی غروب — کنعانه نیک اک اسکی ایزلرینه خاموراپینک دورنده تصادف اولنور .
دور مذکور اثناسنده ، بابلستانک بعض اسم حاصلری ایله بعض معبود اسملرینک کنعانه دن
ماخوذ اولدقلرینه باقیلر ایسه وقتیه ، کنعانیلرک بابلستانه هجرت ایتمش اولدقلری استدلال
اولنه بیلور . هجرت ایدن کنعانیلر آقاده بی قبول ایتدکلرندن ، لسانلرندن هیچ بر ایز
قالمامشدر . مع مافیه کنعانه نیک ایلک ایزلری ، ۱۸۸۷ ده ، مصر علیاده ، تل العمارنا
دینیلان محله بولنش و خط میخی ایله یازلمش مکتوبلرده کوریلور . قبل المیلاد اون بشنجی
عصرک نهایته طوغری یازلمش اولان بومکتوبلر ، مصر ، ارض فلسطین و الجزیره حکوماتی
آره سنده تعاطی اولنان مخبره بی حاویدر . بومکتوبلرک بعضیلرنده ، بعضاً آقاده برکله
یرینه طوغریدن طوغریه کنعانه برکله یازلدیغی و بعضاً آقاده برکله بی ایضاح ایتمک
ایچون کنعانه برکله علاوه ایدلدیکی واقعدر .

کنعانی برقوم یازی نی ایجاد ایتمشدر . یازی کنعانی عائله سنه منسوب فنیکه لیلر
معرفتیه یونانستانه انتقال ایتمشدر . یونانیلرک تعدیل ایتدکلری اشبو یازیدن لاتینجه
وبالاخره ، آلمانجه و روسجه الفبالی چیقمشدر .

فنیکیجه ده یازلمش اک اسکی کتابه لر ، قبل المیلاد ۱۰۰۰ سنه عائددر . قبل المیلاد
دردنجی عصره عائد صیدا حکمداری تابنیتک مزار طاشی موزه هایوننده محفوظدر .

[۱] O. Weber ' die Literatur der Babylonier und Assyrier ' ص ۲۷-۲۹

[۲] استانبول دارالفنونی مدرس لرندن اولوب موزه هایوننده کی آنوری کتابه لر ایله اشتغال
ایدن دوقتور افشارد اونغر بک ، موزه ده بولنان اک مشهور کتابه لری ایضاح ایتکده در . شمدی یه
قدر بوموضوع حقنده بش رساله نشر ایتمشدر .

فنيکيجده يازلمش بوکتابه ، ۱۸۸۷ سنه سنده ، موزه هايون مديرى مرحوم حمدى بك طرفنده صيداده ياپيلان حفريات اثناسنده کشف اولمشدر . موزه مزده ايکيوزى متجاوز فنيکيجه کتابه ومصنوعات سائره واردر .

پونيجه ، کنعانى غروپه عاىددر . پونيجهده يازلمش اک اسكى کتابه ، تاريخ اديان نقطه نظرندن غايت مهم اولان مارسليا شهرى قربان تعريفه سنى حارى کتابه درکه قبل الميلا ۴-۲ عصر لرينه عاىددر . مذکور کتابهده ، قربانلرک نه صورتله ذبح ابدلديکي ، کسيان قربانلرک هانكى قسملرى کشيشلره وهانكى قسملرى قربان صاحب لرينه ويرلديکي وتورائده [۱] اشبو قربان احکامنه مشابه احکامده بولندينى مشاعده اولنور [۲] .

۱۸۴۵ سنه سنده مارسلياده بولنش بوکتابه اليوم شهر مذکور موزه سندهدر .

کنعانى غروپه منسوب لهجه لردن برى مؤايتجهدر . قبل الميلا ۵ طقوزنجى عصره عاىد جسيم وقريم برکتابه ، مؤايتلرک حکمدارى اولان مشاعک ، بنى اسراييله قارشو احراز ايتديکي بر مظفريتى حاکيدر . ۱۸۶۸ ده بحرلوط ساحل شرقيسنده کائن مادباده بولنش اولان بوکتابه ، پارسک لوور موزه سنده ، قريق برحاله بولنيور .

عبرانيجه دنخى کنعانى براساندر . اسكى عبرانيجهده يازلمش اک بيوک کتابه شيلواح کتابه سيدر . قبل الميلا ۵ سکزننجى عصرک اواسطنه عاىد اولان اشبو کتابه ، قدس شريف قلعه سى ايچندن کچن صو جدولت ديوارنده بولنوب بو جدولک انشاسى حقتده بعض تفصيلات ويريور . عهد عتيقده بو مسئله يه تماس ايدن برجهت واردر [۳] . اليوم بو کتابه موزه هايونده محفوظدر . کذلک اسكى عبرانيجهده حک ايدلمش وقبل الميلا ۵ طقوزنجى عصره عاىد کوچوک برمهر بولمشدر . بومهرده کوچوک بر آرسلان رسمى ايله يروبوعام حکمدارينک وزيرى اولان شمعنک اسمى محکوکدر [۴] . خاقان سابق بومهرى آلمش وتزدنده حفظ ايتمشدر . اليوم مهرک نه اولدينى معلوم دکلدر .

کنعانى غروپه منسوب لسانلردن ، اليوم يالکز عبرانيجه ، تکلم ايدلمکدهدر .

[۱] لاويلر کتابى

[۲] Handbuch des nordsemitischen Epigraphik ، M. Lidzbarski (متن قسمى)

ص ۹۷ و ۱۶۴

[۳] اشعيا کتابى ، فصل ۲۲

[۴] مهرک متنى ، شمع عبد يروبوعام ، در .

عبرانیجه، دنیانک هر طرفنده آز چوق تکلم ایدلیدی کی ممالک عثمانیه ده بالخاصه قدس شریفده، یمنده، شامده، حلبده، بغدادده، موصلده الحاصل عربجه تکلم اولنان محللرده سویلنمکده و قدس شریفده، بری یومی ایکسی اسبوعی اولمق اوزره اوچ عبرانیجه غزته نشر اولنمکده و عبرانیجه کتاب طبع اولنمکده در . مشروطیتی متعاقب، در سعادتده، برسنه قدر عبرانیجه بر غزته انتشار ایتمشدر .

اوینجی غروب : اسکی آراجهنک اک اسکی کتابهلری، قبل المیلاد سکزنجی عصرده، شمال تسمیه اولنان کوچوک بر مملکتک پای تحق اولان والیوم زنجیرلی دنیلان بر محله بولنمشدر. (زنجیرلی، بغداد شمندوفری کذرکاهنده و آنطاکیه شالنده کائن قرده صو وادیسنده در) شام شریف شالنده کائن نیراب نام محله بولنان مزار کتابه سی، قبل المیلاد، یدنجی عصره عاٹدر . مدینه منوره نک شالنده تیما دنیلان موقعده میدان چیقاریلان کتابه ایله نبط، تدمر، سینا آراجهنک کتابهلری ده ا یکیدر . موزه هایونده مختلف جسامتده یوزه قریب تدمرجه کتابه واردر .

آراجهنک، غربی و شرقی آراجهنک نامیله ایکی یه آیرلشدر . عهد عتیقک اقسامندن معدود اولان عزرا و دانیال کتابلرینک بعض فصللرینک آراجهنک لهجه سی، سامریجه، ارض فلسطین خرستیان آراجهنک سی و جبل شرقینک یکی آراجهنک لهجه سی غربی آراجهنک یه؛ یهودی آراجهنک سی، ماندایجه، سوریایجه، و فلیجیجه شرقی آراجهنک به عاٹدر .

عزرا و دانیال کتابلرنده ذکر و عجم حکمدارلری طرفندن اصدار اولنان بعض و نائق اشبو کتابلرک آراجهنک لهجه سنده یازلشدر و قتیله، بو و نائقک اصللری عجمجه ده قلمه آلندیغی و بالا خره عجمجه دن آراجهنک یه ترجمه ایدلیدی ظن اولنور ایدی . فقط ۱۹۰۴ - ۱۹۰۸ سنه لرنده مصرده، اسوان قارشو سنده کائن الجزیره نام محله بولنان و قبل المیلاد تقریباً بشننجی عصره عاٹ اولدیغی تاریخلرندن ا کلاشیلان آراجهنک پاپیروسلری، آراجهنک، عجمستانک ضربنده رسمی لسان اولدیغی بزه او کره تیور [۱]. آراجهنک فارسی اوزرنده کی تأثیری علم السنه جه مقیددر .

سامریجه، الیوم نابلسده تقریباً بش یوز کشی طرفندن تکلم اولنور . سامریلرک

[۱] A. Ungnad ک aramäische Papyrus aus Elephantine اثرینه مراجعت اولنه .

کندیلرینه مخصوص بردینی واردو . معبدلری یهودی معبدلرینه بکزه ر. کندی یازیلری ایله یازلمش برتوراته مالکدرلر^[۱].

میلادک التنجی عصرنده ، سوریانیلر ایله آره لرنده وقوع بولان براختلاف مذهبدن طولای ، ارض فلسطین خرسیتیانلری سوریانیلردن آیرلمش و کتاب مقدسی ، تکلم ایتدکلری لهجه یه ترجمه ایتمشلردر . ارض فلسطین خرسیتیان آراجیه سی اون ایکنجی عصره قدر - باخصوص آنطا که جوارنده - استعمال اولمشدر. دینه تعلق ایدن ادبیاتنک بقیه سی طور سینا مناسترنده بولمشدر . بو خرسیتیانلر ، سوریانیلردن اول لسانلرینی ترک ایدهرک عربجه یی قبول ایتمشلردر .

جبل شرقی یکی آراجیه لهجه سی ، الیوم ، وقتیه بتون ارض فلسطینده و غربی سوریه ده تکلم اولنه کلش آراجیه لهجه نک یکانه بقیه سیدر . شمدیکی حالد بولهجه یی تکلم ایدن ویکونی ۳۰۰۰ کشی به بالغ اولانلر جبل شرقینک معلوله ، بنجه و جبعدین کویلرنده ساکندر^[۲]. جبل شرقی یکی آراجیه لهجه سی ، عربجه نک تحت تأثیرنده بولنمقده در^[۳].

یهودی آراجیه سی ، قسماً غربی و قسماً شرقی آراجیه عائددر . عهدعتیق غربی آراجیه ترجمه ایدلمشدر . بوندن بشقه بری ارض فلسطینده دیکری بابلستانده قلمه آلمش

[۱] سامریلر ، لسانلرندن بشقه عربجه دخی تکلم ایدرلر . عربجه ، عبرانیجه و سامریجه السنة سامیه دن اولدقلری والسنة مذکوریه یی تشکیل ایدن حرفلرک تلفظلری بر اولدینی حالد ، سامریلر ، عربجه نک (ع) حرفنی عربلرکی تلفظ ایدرلر ، فقط ، عبرانیجه نک (ع) حرفنی عربجه نک (ع) حرفنی کی تلفظ ایتزلر . بوتلفظ فرقی غایت غریبدر .

[۲] استانبول دارالفنون مدرسلرندن برغشتره سهر بک ، سوریه یه وقوع بولان سیاحتی ائناسنده ، بولهجه ایله دخی اشتغال ایدهرک ایکی جلددن عبارت neuaramäische Märchen نام اثری تألیف ونشر ایتمشدر.

[۳] جبل شرقی یکی آراجیه لهجه سی ، کرک متکلملرینک قلتندن کرک دیکر براسانک تأثیری تحتنده بولنمندن طولای غائب اولغ ، یوز طوتان یاخود شکلاً دوچار تبدل اولان لهجه لره ، ایی بر مثال تشکیل ایدر. الیوم بولهجه عربلاشمغ ، باشلامش و مرور زمان ایله شکل حاضرینی غائب ایدهرک میدان یکی برعربجه لهجه کله جکدر. بولهجه نک شکل حاضری ، کلمات عربیه یی حاوی آراجیه برلهجه اولوب شکل مستقبلی ، کلمات آرامیه یی حاوی عربجه برلهجه اوله جقدر.

ایکی تالمود [۱] وارد در که برنجیسی غربی آراجده ایکنجیسی، شرقی آراجده یازلمشدر. یهودی آراجده سی میلادک یدنجی عصرینه قدر عوام لسانی اوله رق استعمال ایدیه کلمش ایسه ده الیوم بولهجه هیچ بریده تکلم اولمیور.

ماندایجه، الیوم عراقده تقریباً ۱۵۰۰ کشی طرفدن تکلم اولنمقده در. کتب دینی سی خالص آراجده یازلمش اولدیغندن اشبو لهجه، السنه سامیه مقایسه لی صرفی نقطه نظرندن حائر اهمیتدر.

سوریانیجه نك متعدد کتابه لری وارد. تاریخی کتابه لرك اك اسکسی میلادک یتمش دردنجی سنه سنه عائددر. سوریانی ادبیاتی هم آراجده هم شرق خرسیتیان ادبیاتنك اك مهمیدر.

میلادک بشنجی عصرنده بعض اختلافات مذهبی دن طولانی سوریانی کلیسایی، بری بیزانس کلیسایه تابع یعقوبی، دیکری عجم کلیسایه تابع نستوری کلیسایه نامیه ایکی یه آیرلمشدر. بوشقاق، یعقوبی یعنی غربی سوریانیجه ونستوری یعنی شرقی سوریانیجه نامنده ایکی لهجه نك [۲] انکشافه بادی اولمشدر.

یونان ادبیاتی سوریانیجه اوزرنده، و بالاخره - وریانی لسانی، [۳] ادبیاتی وعلوم وقونی عرب ادبیاتی وعلوم وقونی اوزرنده اجرای تأثیر ایتمشدر.

سوریانی کلیسایی تاریخی، عرب تاریخی ایچون غایت مهمدر. عربلر، سوریانی استیلا ایتدکری وقت - سوریانه نك بیزانسه تابع برایات بولنش اولسی حسیله - اصل بیزانسدن آلمش اولان سوریانی قوانین ونظاماتدن برخیلی استفاده ایتمشدر.

الیوم تورکیانك پك چوق یرلرنده ومثلاً دیاربکر ولایتك بعض اقسامیه طور عابدینده کائن مدیات قصبه سنده سوریانیجه تونوشولیور. قونوشانلرك عددی یوز بیکی

[۱] تالمود یاخود تلموذ یهودیلرك دینی ومدنی احکام کتابی اولوب میشنا وغه مارا قسملرنندن عبارتدر. میشنا، توراتك تفسیراتندن باحث وآلتی قسمی جامع بر کلیه درکه میلادک ایکنجی عصرک نهایتنه طوغری طبریته قلمه آلمشدر. غه مارا ایسه، میشنانك تفسیراتندن باحثدر.

[۲] بو ایکی لهجه نك فرقلری باشلوچه تلفظده در. مثلاً نستوریلر، برکله ده بولسان e o a کبی اوزون صائته لری، بعضاً صوائت مذکوره نك تلفظ اصلیلری کبی تلفظ ایدرلر ایسه، یعقوبیلر، آنلری اوزون i u o تلفظ ایدرلر. نستوریه ده اکمک lahma یقویجه ده lahmo در.

[۳] S. Fraenkel، عربجه ده مستعمل آراجده کلمه لری جمع ایدرک die aramäischen Fremdwörter im Arabischen نامیه بر اثر میدانه کتیرمشدر.

متجاوز اولوب نصفی همان ادبی برلسان استعمال ایدر . كذلك ، کرکوک شرقنده و شرق جنوبیسنده کی طاغیر ایله جوله مرکده نستوریجه تکلم اولنور . عددلری دخی یوز بیکی متجاوزدر . یعقوبی بطریق مرکزی اولان مار دین شهرنده ، قبل الحرب ، سوریانی اللغة والحروف بر غزته و دیار بکرده ، تورکی اللغة و سوریانی الحروف دیگر بر غزته نشر اولنور ایدی . تورکیادن ماعدا ، هندستانک بعض جهتلری ایله مالابار آطه لرنده ادبی سوریانیجه قونوشولور .

فلیحیجه ، الیوم تکلم اولنان سوریانیجه ایله مناسبتی اولان بر لهجه در که موصل جوارنده تکلم اولنور .

در رنجی غروب — جنوبی عربیجه ، آنجق کتابه لر معرفتیه کسب و قوف ایدیلر . هندستان تجارتک ترانسیت محلی بولنسی حسیله ، جنوبی عربستانک یوکسک بر مدنی وار ایدی . اشبو مدینتک اک پارلاق دوره سنی ادراک ایتش اولان معین مملکتک ، قبل المیلاد تحمیناً سکرنجی عصرده ، سبالیلر طرفندن استیلا و سبالیلرک ، بالآخره ، یعنی قبل المیلاد ایکنجی عده ده ، حمیریلر طرفندن مغلوب ایدلدیکی محتملدر . معین ، سبا ، حمیر کتابه لرندن ماعدا زمانی معلوم اولیان قطبان کتابه لری دخی واردر .

جنوبی عربیجه ده صائته اصولی یوقدر ، تعبیر دیگرله (و ، ی) حرفلری صائته اوله رق استعمال ایدلمش ایسه ده صائته اوله رق استعمال ایدلما مشدر . بواصولک بر بقیه سی شمالی عربیجه ده الآن مشاهده اولنور . جنوبی عربیجه نک تأثیری ، حوران یعنی شام اطرافنده و حجازده مدائن صالح جوارنده ، العلی نام محله بولنش کتابه لرده کوریلور . جنوبی عربستانک آثار عتیقه سی حقنده عرب مؤلفلری و باخصوص یمن عائله لرندن برینه منسوب ابو محمد الحسن ابن احمد ابن یعقوب الهمدانی ابن الحاکم^[۱] خیلی معلومات ویرمشر . مشارالیه ۳۳۳ سنه هجریه سنده صنعاده وفات ایتمشر .

موزه هایونده حمیری یازیسیله یازلمش برقاج یوز عربیجه کتابه واردر^[۲] .

الیوم جنوبی عربستانک سواحل جنوبیه سنده کائن مهرة ، شخر طرفلرنده

[۱] اثرلری « کتاب جزیره العرب » ایله « الاکلیل » در .

[۲] استانبول دارلفنونی مدرسلرندن پروفیسور مورتمان بک مذکور کتابه لری تدقیق ایدره رک

ماهیت تاریخیه و صناعیه لری حقنده بر اثر نشر ایتمشر .

وسوقطره آطه سنده، اسکی کتابه لسانندن نشئت ایتیمان اوچ مختلف عربجه لهجه تکلم اولنقدده در .

حبشهجه، جنوبی عربجه لسانیه صیقی برقرابته مالکدر . بوقرابت، و قتیله جنوبی عربستاندن حبشستانه هجرت ایتمش عربلرک لسانلرینک بر تأثیری نتیجه سیدر . صائته سز و سباجه یازیسيله یازلمش حبشهجه نک اک اسکی کتابه سی، قبل المیلاد دردنجی عصره عاؤدر . میلادک بشنجی عصرنده، حبشایلر خرسیتیانلنی قبول ایدرک کتاب مقدسک برقاج قسمنی لسانلرینه ترجمه ایتمشلردر . اون اوچنجی عصردن اعتباراً، عرب ادبیاتنک تأثیری تحتنده حبشهجه ادبیاتی بر اقباه دورینه کیرمشدر . اون التنجی عصرده، حبشایلری قاتولیک دینه دعوت ایدن یسوعیلر علیهنه حبشهجه آثار یازلمشدر .

غه ٤٤ ز Ge'ez تسمیه اولنان حبشهجه تکلمدن ساقط اولمشدر . الیوم حبشستانک جنوبنده، حبشهجه ایله دیکر سامی بر لسانک قاریشمه سندن میدان کلمش اولان امهارجه تکلم اولاندینی کی حبشهجه دن نشئت ایدن تیغره Tigre و تیغرانیا Tigrana دینیلان ایکی لهجه دخی تکلم اولنور .

بشنجی غروب — اک اسکی شمالی عربجه کتابه لر، جنوبی عربجه یه قرابتی اولان وشمیدی یه قدر تمامیه حل وقرائت اولنه میان بر الفبا ایله یازلمشدر . حوران جوارنده کائن بر ناحیه ده بولنان و حکمرنده اثر صنعت کورولمیان بو کتابه لرک محتویاتی غایت محدوددر . [۱]

شمالی عربجه یازیسيله یازیلان کتابه لرک اک اسکیمی، شام شریفک جنوب شرقی سنده کائن النمارده کشف اولنان مرأ القیس ابن عمرک هزار طاشیدرک [۲] میلادک ۳۲۸ سنه سنده عاؤدر .

بو کتابه دن غیری و آندن یکی و جاهلیت زمانه عاؤ اولان برقاج کتابه ده واردرک یازیلری، نبط یازیسندن نشئت و عربجه یازینک اک اسکی نوعنی تشکیل ایدن خط کوفیدر .

[۱] جنوبی عربجه یازیسيله یازلمش شمالی عربجه کتابه لرینک بعضیلرنده حرف تعریف، بعضاً، عبرانیجه حرف تعریفی اولان (ه) ایله و بعضاً (ال) ایله کوسترلشدر . بو، لهجه فرقیدر . جنوبی عربجه نک حرف تعریفی ایسه (ن) اولوب کلمه نک نهایتنه وضع اولنور .

[۲] Grundriss der vergleichenden Grammatik der semi-'C. Brockelmann

شمالی عربستان بدویلرینک قبل الاسلام حرثدن محروم اولدقلرینه دائردرمیان اولنان مطالعات طوغری دکلدرد. ایران وروما زماننده، عرب مملکتلرنده آراججه حرثک تأثیراتی مشاهدده و آراججه یازینک استعمال ایدلدیکی ثابتدر. [۱]

عربلرک آسیاده و آفریقاده استیلا ایتدکلری ممالکک اقوامی، عربجه بی قبول ایتشلردرد. برطرفدن، اقوام مذکوردهنک اصلاً تکلم ایتدکلری لسانلرک تأثیراتی، دیگرطرفدن، عربجهنک مرور زمان ایله اوغرامقدن خالی قالمدیغی تغیرات یوزندن، تکلم اولنان عربجه پک چوق دکشمشدرکه عددلری چوق اولان عرب لهجهلری، غایت غریب مثاللر تشکیل ایدر [۲].

مصرده متعدد عربجه پاپیروس کاغدلری بولمنش اولوب اک اسکیلری هجرتک برنجی عصرینه عائددر. خراج مقبوضلری ایله دوائر رسمییه معاملاتنه تعلق ایدن بو پاپیروسلر، قسماً یونانجه و عربجه و قسماً یالکز یونانجه یازلمشدر. چونکه، عربلر مصری استیلا ایتدکلری وقت، یونانجهیه وقوفلری جهتیله مملکتک اسکی مأمورلری اولان قبطیلر، مملکت مفتوحهک امور اداره سنه خال کلامک اوزره - وظیفه باشنده ابقا ایدلمشدر. متعدد دوره لره آریلان عربجه ادبیاتی غایت زنکین اولوب هر موضوع حقننده لایعد ولایحصا آثار یازلمشدر. میلادک اون آلتنجی عصرندن برو، اوروپاده، عرب لسانی، ادبیاتی و علوم و فنونی تتبعاتیله اشتغال ایدیلور.

الیوم تورکیانک متعدد ولایتلرنده عربجه تکلم ایدلدیکی کبی آسیانک بعض قسملری ایله آفریقانک قسم اعظمیسنده و آمریقانک بره زیلیا، آرژانتین کبی بعض جهتلرنده عربجه تکلم اولنمقدهدر. آمریقاده کی عربلر، سوریه دن هجرت ایتمش اولانلردرد. صوک سنه لرده، عرب ادبیات جدیده سی سرعتله انکشاف ایتشدر. بو انکشافک

[۱] G. Brockelmann، جلد ۱؛ ص ۲۲

[۲] عربجه ده «سن نه یاپدک» جمله سی «ما عملت» ویا «ای شی عملت» شکللرندن بریله افاده اولنور. مصر لهجه سنده عین جمله بی افاده ایتک ایچون، شکل ثانیدن «شی» حذف اولندقدن و «ای» کله سنده کی می حرفی تلفظدن سقوط ایتدکدن صوکره، باقی قالان «۱» عملت کله سنک نهایتنه وضع اولنه رق جمله «عملت ۱» شکلنی آلیر. موجود عربجه لهجه لردن هیچ برنده وقوع بولمیان بو تقدیم و تأخیر کیفیتی قبطجه دن نشئت ایدیور. عربجه ده «یقول» کله سی، مضارع مفرد غائب صیغه سیدر. سوریه لهجه سنده بو کله نک اوکنه فضله بر (ب) علاوه اولنه رق «بیقول» اولور. (تلفظه بو کله نک «ق» ی سقوط ایدر) بو (ب) یا کردجه دن یا خود آراججه دن ایستمک معناسنی افاده ایدن be'a فعلندن آلدینی طن اولنور.

مرکزی مصر در. سوریه و تونس دخی بوانکشافه خدمت ایدیورلر. آمریقانک نوپورق،
بوئنوس آیرس، ریوده ژانیر و شهرلرنده، الیوم متعدد عربجه غزته انتشار ایتکده در.

شمدی به قدر السنه سامیه حقنده ویردیکم غایت مختصر معلومات، اشبو مقاله نك
سرلوحه سنی ایضاح ایتکه معطوف در. بالاده تعداد اولنان ضروریلرده ذکرلری سبقت ایدن
اقوام - حبشیلر دن غیری - الیوم تورکیانک تحت اداره سنده بولنان اراضیده یشامش
واقوام مذکور نك احفادی ایسه ینه الیوم تورکیاده یشایور. اقوام سامیه دن معدود
آثوریلر الیوم موجود دکلسه، آثار ی بزدده موجود و محفوظ در. آثوریلرک لسانی ایله
پارلاق مدنیتلری حاکمی اثرلر و کتابه لرک بر قسمی مملکت مزده اجرا ایدی لان حفریات
اثناسنده بولندیفی کی هنوز کشف اولنیا ن قسم متباقیسی ده ینه بزدده بولنه جقدر. کذلک
الیوم موجود اولیا ن اقوام سامیه سائر نك لسانلری و ادبیاتی حقنده عین حال واقع
اولدی و اوله جقدر.

اوروپا و آمریکا علماسی اقوام سامیه حقنده تتبعانده بولندیلر. بوتبعاتک نتیجه سی،
علوم و فنونک متعدد شعبه لری و بالخاصه علم السنه نقطه نظرندن غایت مهم در. بوتبعات
سایه سنده دینه، تاریخه، لسانه، اجتماعیاته و سائریه متعلق نیجه مشکلات حل اولدی. [۱]

[۱] بو مشکلاتی مشعر بر قاج مثال ذکر ایدیورم :

مثال ۱ : بالاده ذکر اولنان پونیجه کتابه لر میانده، قبل المیلاد ۴ - ۲ عصر لرینه طائده
مارسلیا شهری قربان تعریفه سنی حاوی بر کتابه دن بحث اولمش ایدی. بو کتابه ده حک ایدلمش
قربان احکام نك، تورانده ذکر اولنان قربان احکامیله مناسبتی وارد. تاریخ ادیان نقطه نظرندن
غایت مهم اولان اولان بو مناسبتی ایضاح ایدن واسطه، السنه سامیه در.

مثال ۲ : کذلک عهد عتیقک عزرا کتابنده، عجم حکمدارلرندن صدور ایدن بعض وثائق
وارد. بر قاج سنه اولنه قدر بو وثائقک اصلاً عجمجه یازلیدی و بالآخره ترجمه لری عزرا کتابنه
ادخال ایدلکی فرض اولنور ایدی. فقط ۱۹۰۴ - ۱۹۰۸ ده، مصرده اسوان جوارنده
بولمش آراججه پاپیروسلرک محتویاتنک لسان و اسلوبی، عزرا کتابنده بولونان وثائقک لسان
و اسلوبنه بکزه دیکی تعین ایدنجه، عزرا کتابنده کی وثائقک، اصلاً آراججه ده یازلیدی تظاهری
ایتمشدر. بو پاپیروسلر، قبل المیلاد بشنجی عصرده، عجمستان حکمداری اولان ایکنجی (دارا) به
تابع مصر عجم مأمورلری ایله اسوان جوارنده متمکن بر یهودی جماعتی بیننده تعاطی اولنان
خابره بی تشکیل ایدر. طوغریدن طوغری به مصر، عجم و بنی اسرائیل تاریخلرینه و پاپیروسلرک
مختلف محتویاتی جهتیله مواد سائر، به تعلق ایدن بو پاپیروسلرک لسانی، السنه سامیه دندر.

مثال ۳ : عربجه املانک بعض خصوصیت احوالی نبطجه دن نشئت ایتمشدر. عربجه ده،

اوروپا و باخصوص آلمانیا دارالفنونلرنده السنة ساميه درسی، رنجی درجه ده اعتبار اولنان ادبیات، تاریخ، اقتصادیات درسلی کی اعتبار اولنور. اسبابی ده شونلردر:

(۱) اسلاملرک و یهودیلرک کتب مقدسه سی ایله بویکی ملتن غیری اولان ملل سائر سامیه نك کتب دینییه سی السنة سامیه ده یازلمش و ایوم اوروپاده الهیات تحصیل، علمی بر شکل آلمش اولدیغندن، ادیان و تاریخ ادیان ایله حدی بر صورتده اشتغال ایدنلر، بهمه حال کتب مقدسه یی متن اصلیلرنده تدقیق ایتک مجبوریتنه درلر.

(۲) السنة سامیه، آنلرک یکدیگری ایله اولان مناسباتی، تأثیرات متقابله لرینی و باخصوص اشتقاق جهتلرینی کوسنر برزمره لسانیه اولدیغندن، لسانیات نقطه نظرندن بر اهمیت عظیمه یی حائرر.

(۳) سامی کتابه لری حل و قرائت ایتک ایخون السنة سامیه یی بیلک اقتضایه تدیکندن و بونلرک حل و قرائتک تسهیلنه مقایسه لی السنة سامیه مدار اولدیغندن، عتیقات نقطه نظرندن دخی السنة سامیه نك بیلنمسی شرطدر.

(۴) اقوام سامیه تاریخ، اجتماعیات و علوم و فنونک شعبات سائره سی حقنده شمدی یه قدر موجود و ثائق ایله الده ایدیلان وایلروده، کشف اولنه جق و ثائق ایله الده ایدیلرک معلومات، اقوام مذکورنک تاریخ، اجتماعیات و علوم و فنونک تنویرینه خادم اولدیغندن و اوله جغندن، بونقاط نظرندن دخی السنة سامیه غایت قیمتی برواسطه در.

امدی، برطرفدن طوغریدن طوغری یه بزه تعلق ایدن اشبواسباب، دیگر طرفدن مملکتتمزه علمک دخولی مبدائی نظراعتباره آلنیرایسه، السنة سامیه درسی، دارالفنونمزد لایق اولدیغی موقعی طوتمالیدر. فرض محال اوله رق بو درس طوغریدن طوغری یه، بزم ایله علاقه دار اولسه بیله، مادام که السنة مذکوریه تکلم ایتمش والیوم تکلم ایدن اقوام مملک عثمانیه ده یشامش والیوم یشامقده در، و مادام که علماً ملل مترقیه صره سنه کیرمکه عزم ایتدک، بوزمره لسانیه ایله اشتغال ایتک کمز هم وطنی، هم عامی بروظیفه در. وطنی، چونکه وطنمزد مقیم اقوام سامیه یی طانیش اولورز. علمی، چونکه السنة سامیه یی

(همرو) مستثنا اولق اوزره منصرف اسلملرک نهایتلرنده (و) یوقدر. بو استثناک سببی نبطجه ده آرا مالی. نبطجه ده منصرفلرک نهایتلرنده (و) واردر. اشته السنة سامیه مقایسه لی صرفی بو استثناک سببی ایشاح ایدیور.

بیلیمکله اقوام مذکورہ نك ۛ تروكات ماضیه سنی قسماً اولسون ، طوغریدن طوغری یه
یعنی مرداتم علمای اجنیه نك نشریاتندن استدانہ ایتمکسزین، اوکرنمش اولورز .

خاتمہ اوله رق دیه بیلیرم که، دنیاده السنه سامیه ایله ازهرجهت واک زیاده علاقه دار
برمملکت وار ایسه، اوده تورکیادر .

دارالفنون السنه سامیه مقایسه لی صرفی

مدرس معاونی

آورام غالاتی

